
KENTTÄOPAS KONFLIKTIALUEILLA TYÖSKENTELEVILLE SIVIILIKÄÄNTÄJILLE JA -TULKEILLE JA HEIDÄN ASIAKKAILLEEN

www.aiic.net

www.fit-ift.org

www.red-t.org

Konfliktialueilla työskentelevien kääntäjien ja tulkkien viestintärooli on keskeinen siitä huolimatta, että he usein ovat ei-ammattimaisia kielten taitajia. He ovat riskialttiissa ympäristössä toimiessaan erittäin haavoittuvia ja tarvitsevat erityistä suojelua sekä konfliktin aikana että sen jälkeen. Käännös- ja tulkkauspalvelujen käyttäjien on oltava tietoisia vastuustaan ja tarpeesta huolehtia kääntäjien ja tulkkien turvallisuudesta. Samalla kääntäjien ja tulkkien itsensä on tiedostettava oikeutensa ja noudatettava kieliammattilaisten vakiokäytäntöjä ja etiikkaa parantaakseen omaa turvallisuuttaan ja asemaansa.

Tämä opas koskee perusoikeuksia, vastuita ja käytäntöjä, joita Kansainvälinen konferenssitulkkien liitto (AIIC), Kansainvälinen kääntäjien liitto (FIT) ja Red T suosittelevat kääntäjille ja tulkeille ja heidän palveluidensa käyttäjille. Opas kattaa kääntäjien ja tulkkien palvelut heidän toimiessaan kenttäolosuhteissa asevoimien, toimittajien, kansalaisjärjestöjen ja muiden konfliktialueilla toimivien järjestöjen palveluksessa.

KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN

OIKEUDET

Suojelu

Sinulla on oikeus suojeluun sekä tehtävän aikana että sen jälkeen. Tarvittaessa suojelun tulee kattaa myös perheenjäsenet. Sinun tulee saada suojavaatetus ja -varusteita, mutta ei asetta. Siviilihenkilönä sinun ei tarvitse käyttää univormua, ellet suostu siihen. Sinun tulee tarvittaessa saada lääketieteellistä ja psykologista apua. Sinun tulee saada turvallisuus- ja hätätilannekoulutusta ennen tehtävän aloittamista.

Tuki

Sinulla on oikeus saada tukea koko tehtäväsi ajan, ts. oikeus asianmukaisten mukavuuksien ja tilojen käyttöön niin kentällä kuin tukikohdassakin.

Rajat

Roolisi rajat on määriteltävä selkeästi. Sinulla on oikeus kieltäytyä tehtävästä, joka on ammatillisen tai henkilökohtaisen vaatimustasosi tai etiikkasi vastainen ja/tai kohtuuttomasti vaarantaa turvallisuutesi.

Tiedotus

Sinulle tulee kertoa tehtävän yleisestä ja erityisestä asiayhteydestä.

Ehdot

Sinulla on oikeus palkkioon ja muiden sopimusvelvoitteiden täyttämiseen tavalla, jossa työn vaarallisuus on otettu huomioon. Työaikojen tulee olla kohtuullisia ja sisältää määräaikaista taukoja.

VASTUUT

Puolueettomuus

Palvele kaikkia osapuolia tasapuolisesti omia mielipiteitäsi tai myötämielisyyttäsi ilmaisematta riippumatta siitä, kuka työnantajasi on. Et voi toimia minkään asian puolestapuhujana, ja sinun tulee heti ilmoittaa mahdollisesta eturistiriidasta.

Luottamuksellisuus

Säilytä miltä tahansa osapuolelta työn aikana saamiesi tietojen luottamuksellisuus. Älä luovuta tietoja kenellekään tai käytä niitä saadaksesi henkilökohtaista hyötyä.

Tarkkuus

Välitä kaikkien osapuolien viestit mahdollisimman tarkasti. Toimi näin...

- Opettele tulkkauksen perustaidot. Kuuntele tarkasti mitä sanotaan, tuota sanottu viesti selkeästi toisella kielellä ja ota kulttuurierot sekä nonverbaalinen viestintä huomioon.
- Valmistaudu tehtäviisi opiskelemalla erikoissanastoa, lyhenteitä, ammattisanastoa jne. ja tutustumalla ääntämistapoihin, eleisiin, tapoihin jne.
- Tee tarvittaessa muistiinpanoja.
- Älä sensuroi tai muokkaa puhujien välittämää tietoa.
- Jos tarpeen, pyydä selvennyksiä tai puheen hidastamista ja/tai ilmoita puhujalle, jos et ole ymmärtänyt häntä.

KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN PALVELUIDEN KÄYTTÄJÄ

OIKEUDET

Sinulla on oikeus viestisi tarkkaan kääntämiseen/ tulkkaukseen. Ottamalla huomioon alla esitetyt velvollisuutesi autat kääntäjää tai tulkkiä saavuttamaan tämän tavoitteen.

VASTUUT

Kunnioitus

Kääntäjä tai tulkki on linkki sinun ja työskentelymaasi kansan välillä. Kunnioita kääntäjää ja tulkkeja ja he kunnioittavat sinua. Arvoasemat voi määritellä, mutta niitä ei saa väärinkäyttää.

Suojelu

Kääntäjä tai tulkki saattaa palveluksessasi altistua vaaralle. Suojele heitä ja tarvittaessa heidän perheitään sopimusvelvoitteista riippumatta sekä tehtävän aikana että sen jälkeen.

- Älä aseista heitä.
- Anna heille suojavaatteet ja -varusteet, mutta älä edellytä univormun käyttöä, elleivät he ole siihen suostuneet.
- Älä paljasta kääntäjien tai tulkkiiden nimiä, osoitteita tai kuvia ilman heidän lupaansa.

Tuki

Tue kääntäjien ja tulkkiiden työtä tarjoamalla asianmukaiset mukavuudet ja tilat heidän käyttöönsä niin kentällä kuin tukikohdassakin. Tiedosta heidän tarpeensa ja huolenaiheensa.

Roolien määrittäminen

Määritä kääntäjän tai tulkin rooli selvästi. Selvitä tehtävän vaatimukset ja vastuuketju. Älä anna tehtäviä, jotka eivät liity kääntämiseen/tulkkaukseen. Ole tietoinen siitä, että kääntäjällä tai tulkilla on oikeus kieltäytyä, jos tehtävä on hänen ammatillisen tai henkilökohtaisen vaatimustasonsa ja etiikkansa vastainen tai vaarantaa hänen turvallisuutensa.

Suunnittelu

Tulkkauksen edellyttää keskittymistä, joka saattaa olla konfliktitilanteessa vaikeaa. Sovi työajoista, tauoista, jne. Ota lisäajan tarve ja muut logistiset vaatimukset huomioon kääntäjien ja tulkkiiden palveluja käyttäessäsi.

Tiedotus

Tiedota kääntäjille ja tulkkille tehtävän asiayhteydestä ja tarkoituksesta yleisellä tasolla ja erityisesti ennen jokaista tehtävää. Selvitä erikoissanasto, lyhenteet, ammattikieli, jne.

Arviointi

Jos on tarpeen arvioida kääntäjän tai tulkin suoritusta, ole oikeudenmukainen ja käytä asianmukaista arviointijärjestelmää. Kiinnitä huomiota viestien välittämisen tarkkuuteen mutta muista, että tulkkauksen ei ole sanasta sanaan kääntämistä ja että alkuperäisen viestin tulee olla selkeä. Mahdollinen kritiikki tulee antaa yksityisesti. Palkkioita, suosituksia jne. tulee antaa ansioiden mukaan.

KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN KANSSA TYÖSKENTELY

Asemointi

Aseta itsesi, tulkki ja toinen osapuoli kolmio-muodostelmaan. Varmista, että sinä, tulkki ja toinen osapuoli näkevät ja kuulevat toisiaan. Esittele itsesi ja tulkki ja selvitä tulkin rooli. Puhu toiselle osapuolelle ja katso häneen, ei tulkkiin.

Puhuminen

Tulkki odottaa, että puhut ja tulkkaa, kun pidät puheessasi tauon. Tietomäärä, jonka tulkki pystyy omaksumaan ja tuottamaan toisella kielellä tarkasti, riippuu hänen taitotasostaan.

- Käytä melko yksinkertaisia sanoja ja lyhyitä, loogisia lauseita.
- Puhu selkeästi ja riittävän hitaasti.
- Yritä välttää slangia, lyhenteitä, ammattisanastoa tai viittauksia, jotka eivät olisi toisessa kulttuurissa ymmärrettäviä.
- Huomaa, että vaikka huumori auttaakin lieventämään jännitystä, sitä on vaikea kääntää.
- Ole tietoinen omasta ääntämistavastasi, murteestasi ja puhetavoistasi, ja siitä, miten ne voivat vaikuttaa tulkin työhön.
- Ole tietoinen siitä, mitä sanot ja miten sen sanot.

Tarkistus

Olet vastuussa siitä, että kaikki osapuolet ymmärtävät välitetyt viestit. Jos et ymmärtänyt, mitä toinen osapuoli sanoi, pyydä heitä toistamaan ja/tai selventämään. Jos oletat, ettei toinen osapuoli ole ymmärtänyt sanomaasi, vahvista, että tulkki on ymmärtänyt sanasi. Vältä kuitenkin yksityistä keskustelua tulkin kanssa, ellei toisella osapuolella ole käsitystä keskustelunne aiheesta.

Tilanteen hallinta

Älä siirrä vastuuta tulkkille tai kääntäjälle. Hänen ei tule antaa lausuntoja tai esittää kysymyksiä puolestasi; hän vain kääntää, mitä sinä sanot. Ole vastuussa tilanteesta, mutta pyydä tulkin apua silloin, kun se on tarpeen ja asianmukaista.